

ferientem ait : extremo linguae apice degustatum compe ri a-
 crem, mordacem, veluti urentem & subamarum & paulò post
 aliquantulum linguam corrugantem : quod etiam *D. D. Benzius*
 observavit. Nullus dubito quin succus iste linguam exulcerasset,
 nisi protinùs os frigida colluissem. Ex his facile colligere est
 Calidum in hoc bulbo cæteris qualitatibus prævalere & quo-
 niam eadem noxa, qua Cicuta solet, Pedissequum affecit, tem-
 peramentis pares erunt. *Miscellan. Medico-Physic. Ann. 3. Obs. 345.*
p. 553. Cl. D. Christoph. Ræßler. scribit Comitissam ab Hanavv cum
 Virginibus & famulis inter pastinacas elixas etiam Cicutam,
 quas forma & sapore refert, comedisse, omnes inde vertigine
 ceu inebriatas correptas fuisse, sequentibus delirio, singultu
 aliisq; symptomatibus gravibus : Addit *Cl. D. D. Gottofred. Christi-*
an. Winceler nullam ex comedentibus mortuam fuisse, quia non
 copiosa pastinacæ admixta erat & parum saltem degustarint.
 Quo vero minus assentiam Cicutam frigus suum in his exseruif-
 se prohibent me Vertigo, non plurium dierum intervallo sen-
 sim obrepens, sed statim, ceu à potu inebriante, Convivas ob-
 ruens, sequente delirio, singultu aliisque gravibus symptoma-
 tibus, à calore potius quam frigore aliquo genitis.

CAPUT V.

Verum ut cunque hæc evincant Cicutam particulis calidis,
 acris & aculeatis, quibus abundat, hos effectus in istis
 præstitisse, nullum tamen facile assensum impetrabo ; obsta-
 bunt potissimum *Dioscoridis* autoritas, à quo cætera turba,
 quicquid nominis habet hac in re, mutuata est & in sua trans-
 tulit ; deinde *Socratis* mors, plausibile frigus Cicutæ concilians.
 Dispicendum igitur num *Dioscorides* commode explicari & in
 partes Cicutam calidam credentium trahi possit ? *Φθαρτικόν* qui-
 dem κατὰ φύσιν ἀναισθητικόν seu *Venenum secundum frigus enecans* di-
 cit,

cit, & quomodo vel partes, vel massam sanguineam coeterosq; ab illa pendentes humores & spiritus frigefaciat, alto silentio præterit. *Galen. l. 3. de Simpl. Med. Facultat.* medicamenta simplicia hominis respectu exploranda ac prout illum immutant, ratione temperamenti definienda esse monet, neutiquam autem ex sua natura: nam sic ipse Cicutam quatenus nutritur, augetur, germinat, fructificat, cum Philosophis calidam esse non refragatur; ad hominem vero collatam frigidam perhibet: at perquam apposite subjicit: *ἐν ἐστὶ μόνον ὡσφάλης κεληρον ἐν αἰμαῖς, ἢ πρὸς ἀνθρώπων πείρα, διακριζομένων ἡμῶν ἐν αὐτῇ τὸ κατὰ συμβεβηκὸς τῆ καθ' ἑαυτὴ* Seu *unum, solum, certum Criterium* & quasi tribunal est, illa Exploratio ad hominem seu hominis respectu in illis sc. medicamentis simplicibus nempe quoad illorum vires, *distinguentibus & discernentibus nobis in hac Exploratione illud quod per Accidens*, ab illo quod per se. Licebit ergo etiam cum bona *Galen* veniâ inquirere an per se, an vero per accidens Cicutra frigefaciat? eoque liberius quia ubique locorum Cicutam solummodo frigidam nude & citra rationes prægnantes, ceu reminubiam, pronunciat. Si itaque frigidissima sit *Cicutra*, ut sequaces *Dioscoridis* postea commentati sunt, postquam ille Venenum secundum frigus enecans pronuntiavit, non quidem instar nivis aut glaciei statim os, ventriculum aliamve partem, ubi aliquandiu detinebitur, actu ipso frigefaciet, sed de potentia in actum deducta vim suam explicabit, ventriculo frigoris sensum imprimet, sanguinem ex. gr. in arteriis capillaribus, cavitatem ventriculi, imo, sitanta frigefaciendi vis illi inest, etiam in arteriis & venis ventriculum ambientibus ita condensabit, ut vel ad motum ignavior evadat, vel plane sistatur; Spiritus animales ita figet, ut ad minimum villi, aut extrema nervorum in Ventriculum expansa prorsus sensu priventur, denique omnes poros ita constringet, ut omne in ventriculum effluvium inhibeat. At nihil horum apparuit in illis, qui Cicutam per errorem comederunt,

derunt, quin potius in Ventriculo ardorem sevos dolores, in solitas succussiones & violentos motus excitatos fuisse, memoratae historiae fidem faciunt.

Christina Maderin Vesperis radicibus adhuc in Ventriculo persistentibus, juxta cardialgiam, querebatur de sensu punctio- nis & ardoris Ventriculi. *Nobilis Matrona* siticulosa admodum in Ventriculo gulaque immodicum fervorem percepit. Anti peristasin aliquam in Ventriculo causari hic ridiculum foret, quomodo enim propulsus aliorum sanguis ardorem excitare & tactus instrumentum spiritibus privatum hanc molestiam sensisset? *Jacobus Maderus* conquerebatur de dolore praecordiorum, crebro singultit, Vomiturit; ipsius *Soror* natu major vomuit aliaque ex sociis, quae à Ventriculo stupido & spiritibus animalibus orbato expectari non possent. *Dioscorides* ipsemet de *Alexipharm.* c. 11. inter alia Symptomata, quae *Cicuta* efficit, *λυγμὸν* numerat, ad quem perficiendum requiritur sensus molestiae praesentis & Vigor aliquis molestiam hanc excutere annitens, isque satis validus si crebro eveniat, ut in *Jacobo Madero* contigit: & quamvis *Galeno* largiamur, molestiam illam & sensus contristationem in Ventriculo, non solum acre, ut piper, & copia peccans, sed etiam ventriculum perfrigerans parere, ut opinatur l. 3. de *Sympt. causis* c. 3. atq. alibi; neutiquam tamen propterea frigidissimam aut, prout quidam eo usque prolapsi, in quarto gradu frigidam *Cicutam* dicere possemus, nam & Venenum & frigidissima ita obstupefacerent Ventriculum, ut molestiam non adverteret, non secus ac *Asini* *Cicuta* pasti in *Hetruria*, apud *Matthiol. Libr. 4. in Dioscor. c. 74.* qui profundissimo somno & torpore capti, ut non tantum stupidi sed plane mortui viderentur: nisi velimus Ventriculum postliminio expergeri, non secus ac *Asini* illi, quibus ceu mortuis pellis ad usum detrahebatur, in medio opere ad sensus redierunt non sine magno excoriantium terrore atque ingenti spectantium risu. Et quam-

quamvis Galeno aliisque Dioscoridis, seu Commentatoribus, seu Expilatoribus, ob singultum Cicutam aliquomodo frigidam esse concedatur, nihilominus alias suppetias ad Cicutæ calorem evincendum præbet, de Alexipharmac. enim l.c. singultui jungit τῆς διανοίας ἀπαγορὰν, seu mentis abalienationem, quam plures alii quoque observarunt, ut ex historiis supra recensitis patet, & quidem talem, quæ, ut jam innui, nullo modo à particulis frigidissimis Cicutæ, sanguini & tandem spiritibus animalibus permixtis, sed omnino à calidis originem duxit, utpote quæ in aliquibus cum furore, in aliis amentia non torpida & somnolenta, sed ineptis & absurdis gesticulationibus sociata fuit. Quod Symptoma tam frequens post sumptam Cicutam est, ut Galenus fateatur, *Libr. quod Animi mores Temper. Corp. sequuntur* c. 3. ejus nomen Græcum κῶνεια, ab effectu, scil. amentia quam ab ipsa corpus pati cernimus, duxisse; quamvis falso ibidem quoque Cicutæ frigiditati inhæreat. His symptomatibus addit Dioscor. l.c. σκόρμαλα καὶ ἀχλὺν, ὥστε μηδὲ ἐπὶ ὀλίγον βλέπειν Vertigines & Caliginem, ut ne minimum videant. Cujus vel humoris, vel vaporis, frigidi sc. an calidi soboles sint? facile divinari poterit ex Vertigine *Matthia Grafen* / qui temulenti instar domum properavit & paulo post ad necem usque terribiliter convulsus fuit: item ex historia *Vinitoris cum Uxore apud Matthiolum*, qui amentia & furore ducti huc atque illuc per domum vagantes in tenebris, misere caput, faciem & oculos parietibus alliserunt: ut & illi apud *Johannem Bauhinum*, qui ebrios verius quam aliter ægrotos se monstrarunt. Sive enim Cicutā comesta in Ventriculo perfliterit, sive à Ventriculo ejus succus expressus, in duodenum cæteraque intestina trusus & per lacteas & ductum thoracicum ad cor & cerebrum delatus fuerit, nullo modo credibile est Cicutam in Ventriculo insignes ejus nervos frigore ita afflixisse, ut inde Spiritus animales in gyrum acti fuerint, aut succum ejus ad cerebrum.

brum delatum poros occlusisse alicubi, ut Spiritus animales ad hunc scopulum allidentes retroacti ad inordinatos motus compulsi fuerint: nam frigus enorme potius in ventriculo nervos obtupescisset, & succus frigidus ad cerebrum delatus spiritus sopiisset, quam exagitasset, prout apud illos factum, qui furore perciti huc illuc oberrabant: nec principium nervorum ad Epilepsiam terribilem instituendam stimulasent, ut in Pueris & Puellis evenit. Rectius statuetur Cicutam calidis particulis nervos ad cavum ventriculi penetrantes rosisse & Vertiginem excitasse, non secus ac humores acres in Ventriculo stagnantes ante Crisin, aut bilis in Ventriculum effusa, aut alij humores ex corruptione nidorosa, maxime post comesta fercula valde pingua, dulcia aut in butyro frixa, illam, etiam quandoque cum Visus obtenebratione, efficere solent: Aut si succum ad cerebrum usque pertigisse credemus, verisimilius est illum Spiritus animales ea prorsus ratione turbasse, quâ vinum alique liquores exagitare solent, eoque magis quia furor comes in quibusdam erat & convulsionem in pluribus subsequiebantur. Nec obstant profundi sopores, quibus quidam post comestam Cicutam obruebantur, cum idem Ebriis non solum à Vino, sed etiam à spiritu Vini non raro evenit; ac potius somnolentia hæc effectus est assumpti liquoris aut succi calidi quam frigidi, qui humores in massa sanguinea fudit ac colliquavit, secumque intra angustissimos poros rapuit, ubi subliterunt, postquam liquorum & succorum particulae tenuiores à furore alterve dissipatae fuerunt: qui humores tamen ipsi evanescent, nisi gravius symptoma superveniat, ut cuidam apud *Cl. Joh. Bauhinum* evenit, cum per integrum diem excitari nequivisset, nihilominus convaleuit medicamentorum beneficio, quod non nisi hoc spirituum ligamine sublato factum fuit. *Nicol. Fontan. L. Respon. & Curat. p. m. 162.* narrat Foeminam quandam quinquagenariam à peste liberatam somnum capere non potuisse: Consilio cum mulier-

mulierculis inito, acetario sub Vesperam pauculum Cicutæ aspersisse, & ex ejus esu bene subdormivisse: atque hujus usum ad somnum conciliandum continuasse, donec Febri Syncho putrida correpta fuisset: qua post 14. dies expugnata, addit vigilias rediisse, quas cum iteratis vicibus Laudan. op. primum ad grana duo hinc sensim ad grana novem exhibito, abigere frustra conatus esset, se in causam tum pertinacium vigiliarum inquisivisse: quam postquam intellexerit, simulque remedium receverit, jussisse ut Cicutam solito more acetario inspergeret, sicque denuo optime quievisse. In Respons. ad Literas D. D. Bethi p. 165. putat Cicutam non habere vim deleteriam suapte natura, nec à tota substantia, seu toto genere, sed quantitate sola lethalem esse, unde in parva quantitate non lædere, sed superatam à calore nutrire, in pituitam & postea in sanguinem converti; nec mirandum si inter coquendum vaporibus frigidis & lentis somnum, cæterorum alimentorum frigidorum ritu conciliarit. Post laudani op. usum nullum somnum secutum opinatur, quia naturæ inimicū ab illa non blandè prehendatur, propterea non coquatur & sic fumos somniferos nullos sursum ableget; quia præterea Opium magis densum & solidum non ita per corpus distribuitur; denique quia partes calidæ amaræ plures in opio existant, quæ calorem innatum exacuant & pro somnolentia pervigilium concitant: In antecedentibus causatur quoque canalium angustiam, vel ob ætatem, vel ob crassorum & lentorum humorum copiam. Verum nec ista historia frigori Cicutæ patrocina-
tur: quamvis enim Cicutæ paucillum ad somnum apud hanc
foeminam conciliandum efficacior laudano op. fuerit, nullum
tamen indubium argumentum est illam propterea frigidam esse,
quin potius concludi posset Cicutæ succum cum sanguine
ad cerebrum delatum potentius calore suo porulos relesasse,
secumque portiones serosas abripuisse illosque opplevisse atque
hæc ratione somnum produxisse, quam vapores frigidos per gulam,

lam, basinque cranij dura matre quadruplicata obvelatam, ostiis
 penitissime à vasis egredientibus & ingredientibus occupatis,
 ad cerebrum pertingere, piam matrem perrumpere & ad beatas
 somni sedes pervenientes ipsam suavi quiete demulisse: neque
 enim forte ipse credidit tantillum succi Cicutæ sanguinem, qui
 largo flumine dum vivimus continue per carotides & verte-
 brales arterias in cerebrum irrui, frigefecisse ut somnum pro-
 ducere valuisset, cum vel millies à sanguine actu calido supera-
 tus fuisset; è contra vero quilibet haud difficulter à se impetra-
 re potest, paucillum liquoris calidioris facile massam sangui-
 neam, utpote particulis pinguibus & sale volatili abundantem,
 calidiorem reddere posse, cum sensuum fide, vel paucillo spi-
 ritus vini aut similis liquore degustato, maxime ab inassuetis id
 manifeste percipiatur. Quæ ulterius de Opio affert, cum non
 sint huius loci, prætereo: si quid desideretur peti poterit ex
 Opiologia accuratissima *Exc. D. D. Georgij Wolsfangi Wedelij*, ubi
 abunde inveniet, quæ veritatis avido satisfaciunt. Solummodo
 addo *D. Fontanum* obiter Cicutæ qualitates hoc in loco explo-
 rasse, si enim Cicutæ acrimoniam levicule degustasset, opium
 propter amaritiam ad somnum parandum vix imbecillius præ
 Cicuta dixisset. Quod Cicuta tantum non omnium ore frigi-
 dissima dicta fuerit in hunc usque diem, ex omnibus sympto-
 matibus quæ patiuntur illi, qui illam comederant, præcipue
ψύξις τῶν ἄκρων seu Frigus extremorum & aniam & argumen-
 tum suppeditasse suspicor: quod quidam etiam aperte fatentur,
 ut videre est ad *Scribon. Larg. c. 47. in notis Exc. D. Joh. Rhod. comp.*
179. p. 265. Postquam enim *Scribon.* Cicutam potam caliginem
 mentisque alienationem & artuum gelationem subsequi scri-
 pisset, addit in notis, illam secundum *Dioscor.* refrigerando peri-
 mere sanguinemque ab ea quasi congelari, *Aelian. de Animal. l.*
4. c. 23. notante. Imprimis vero id manifestum evadit ex *Sante de*
Ardoynis l. 3. de Venen. c. 62. ubi accidentia post assumptam Cicu-
 tam

tam evenientia, non eo ordine recenſet, quo *Dioſcorides*, ſed
 illo quem propria phantaſia & præconcepſa opinio dictavit: ac-
 cidentium apud illum ſeries hæc eſt: *Frigiditas extremorum: Gra-
 vitas motus corporis: ſuffocatio & ſtrictura anhelitus: Permixtio
 rationis: Caligo oculorum: ſubet ſeu ſomnus profundus: ſingultus: do-
 lor ſtomachi: Color labiorum citrinus vel viridis, Corporis plumbeus:
 Stupor membrorum: durities pulſus: quies venarum pulſatiliæ &
 poſt quietem illam Mors, niſi curatio acceleretur.* Forte autem
 ordo non tanti faciendus eſſet, niſi cauſas tot Symptomatum
 obſcuraret & fiendi modum inverteret, falſaque pro veris ob-
 truderentur, quod ab *Ardoyno* factitatum fuiſſe, patebit: nam
 Frigiditatis extremorum cauſam ſtatuit exceſſivam Cicutæ frigi-
 ditatem & exſtinctivam caloris naturalis; Gravitatis motus cor-
 poris eandem frigiditatem congelantem humiditates musculo-
 rum; ſuffocationis & ſtricturæ anhelitus congelationem humi-
 ditatum musculorum gutturis & peſtoris; permixtionis Rationis,
 aſcenſum vaporum præcipuè ſubtilium ad Cerebrum ejuſque
 Ventriculos; Caliginis oculorum Vapores groſſos aſcendentes
 ad oculos; Somni profundi, multitudinem vaporum elevato-
 rum ad cerebrum; ſingultus & doloris ſtomachi, motum ſpas-
 moſum ventriculi, factum ob congelationem humoris illius;
 Coloris citrini, viridis & plumbei mortificationem caloris natu-
 ralis; pulſus duri & quieſcentis congelationem humiditatis ar-
 teriarum, remiſſæ illius ſc. duritiei, magis vero factæ, quietis;
 mortis denique cauſam exiſtere poſt horas tres ſuffocationem
 & exſtinctionem Caloris nat. totalem. Non injurius *Ardoyno*
 forem, ſi dicerem illum nunquam Cicutam, ad regulas, quas
 paſſim *Galen. de Simpl. Med. Facult.* ad qualitatum ſimplicium
 cognitionem neceſſarias eſſe inculcat, examinari, cum omnia
reſiſtera jejune prætereant, quamvis ejuſ frigus præter mentem
Dioſcoridis ad ſummum gradum exaltet: Merito autem repre-
 hendi poſſet, quod plurima ſymptomata in unum cumulum

corraferit, licet vel nunquam usu & tractando agros à pota, aut comesta Cicuta, Symptomata hæc observarit, vel oscitanter illa expenderit. Si enim unquam his ægris serio adstitisset atque illis operam suam impendisset, haud obscure percepisset etiam hoc Venenum primo virus suum in Ventriculo exserere, cum enim primum ibi detineatur, ibique crudelis hostis aliquandiu diverfetur, vix fieri posset quin mature noxam perciperet, ob insignes nervos quibus non solum orificium finistrum, quod *stoma* vocatur, sed quoque pylorus dotantur. Certe primus Puellus antequam convulsionem emergerent, conquerebatur de præcordiorum dolore: Ejus soror adultior demum quidem post fratris obitum male se habere dicebat, quo Ventriculi afflictionem procul dubio innuit, cum rudior ætas, imo quoque alii, ignari loci primario affecti, in Ventriculo male habentes hæc ratione semet explicent; quod ipsum Vomitus post dimidiam horam subsequens amplius confirmavit: Apud sororem natu minorem pater sensit præcordia à tumore magna vi percuti, unde singultiit, ejulavit, facies erubuit, quæ symptomata potius ventriculi quam alterius ab æquo rerum æstimatore censebuntur. *Matthias Graff* à duro patre educatus nec post vertiginem, nec post primum insultum Epilepticum ulla querelas edit, at Ventriculum à tormentis immunem fuisse non credibile est, vix enim corpus illud tumidum diaphragma percutiens & singultus sonoros pariens, alia pars quam ventriculus erat: de quo paulo inferius dicendum plus erit. Soror ipsius tarde quidem de præcordiorum dolore cum sensu punitionis & ardoris conquesta fuit, at neque etiam de ullo alio symptomate alterutrius partis: quæ cum Vomitu concitato evanuerint, non nisi soli Ventriculo attribui poterunt. Symptomatum seriem, quam alii post comestam Cicutam observarunt, hic non repeto: hæc sufficient ad demonstrandum Ventriculum primo graviter affici. Interea nulli mirum & paradoxum alia quoque Symptomata

mata supervenisse videbitur, qui Veriverbium *Galen. l. i. de Symptom. Caus. cap. 7.* perpenderit: ἐδὲν ἔται μέρος ἐτ' ἀκεβή τὴν αἰσθησὶν ἔτε τῆς ἀρχῆς ἐκατέρως ἐαυτῶ συνδιασθήσιν, ὡς τὸ σῆμα τῆς γαστρὸς addo καὶ τῆς πλωρῆς cum æquè nervis abundet ac orificium sinistrum: qui hujus illustrationem expetit locum ipsum adeat.

Singultum autem & stomachi dolorem proxime à spasmō quodam & hunc ab humorum ventriculi congelatione originem duxisse, quis in animum inducere possit? quis persuadetur sanguine ventriculum vivificante congelato, spiritus animales, sensus & motus præcipuum instrumentum, integros perstitisse? Cujus beneficio his abolitis molestiam sensit? Quomodo spiritibus vel fugatis, vel perditis fibræ validissimos motus, qui in singultu & Vomitu manifesti sunt, perficere potuerunt? Uti-que enim si tanta seu congelandi, seu congelandi vis Cicutæ inesset, hic primum se exseruisset, cum glaciale hoc venenum ad hos humores & spiritus proxime pertigerit, adeo ut neque statim post assumptionem nec demum extremis jam frigefactis evenire potuissent. Unde & quibus ab oris venerunt Vapores subtiles delirij, grossi caliginis oculorum, copiosi somnolentiæ authores? An à Ventriculo ubi gelu detinetur? Aut ab intestinis, ad quæ contenta ventriculi ab inimico hospite fugata fuerunt? Num ab hepate ex intestinis fugitivum aliquem liquorem trahente & per Venas Jugulares lente primum subtiles, postea grossos parcius, tandem magnam vim, nebulae instar, ad cerebrum rationis & sensuum regiam sedem amandante? Credebatur enim Ardoyni tempore hepar ex intestinis Chylum trahere, illum in sanguinem mutare & tardo gressu tandem quoque ad cerebrum portionem per venas mittere. Anne forte immediate orificio ventriculi non rite clauso Vapores per gulam ad basin cranii pertingentes in cerebrum irruerunt? Qualis liquor in vaporem resolvitur? An ille qui ex Cicutâ elicitur,

aut alius in ventriculo, intestinis, Visceribus, aut denique in vel
extra vasa stagnans? Qualis ignis vel calor liquorem in una me-
moratarum partium resolvens & in halitus convertens? Si Ci-
cuta tam frigida sit, ut calorem nativum extinguat, unde extre-
morum frigus oboritur; si humiditatem musculorum in artubus,
pectore ac gutture & sanguinem arteriosum in Venis pulsati-
libus congelet, si denique calorem penitus mortificet ac labia
colore citrino aut viridi, habitus plumbeo deturpentur, hu-
mores potius densabuntur, quam attenuabuntur, viæ vaporibus
intercludentur & Calor, vaporum parens, à Cicuta exting-
guetur. Et licet forte concederetur Cicutam quoque particulis
calidis præditam, quod quibusdam non absurdum videtur; at
tantillum à summo frigore obrueretur adeo, ut ne minimam
vim exsereret: potiores effectus semper penes illud essent nec
unquam particulæ calidæ emergerent. Et licet forte ex Cicuta
liquor aliquis eliceretur, aut stagnans alias in Ventriculo, ob
Calorem per quandam antiperistalsin fortiolem factum resol-
veretur, protinus tamen Vapores antequam ex ventriculo exi-
rent condensarentur, cum præsentē singultu & cardialgia jam
humores congelati sint & antequam hæc symptomata eveniant,
quoque tota massa sanguinea congelata existat, adeo ut nec
ulterius progredi, nec usque dum cerebrum attingerent, super-
esse possent. Alias Congelati in monte *S. Gotthardi Alpium Hel-
veticarum* nec delirant nec convelluntur, sed placidissimo som-
no obruuntur, donec non amplius evigilaturi obdormiscant,
& mortui colorem fere naturalem obtinent. Anno. 1634. post
Festum Nativitatis Mercatores quidam ex nundinis Argenti-
nensibus domum redituri, in Sylva Martiana proditorie truci-
dati atque aliquandiu in nive sepulti, demum post aliquot dies
huc delati & in Coemiterio omnium conspectui expositi fuerunt:
omnes nativum colorem retinuerunt ac dormientibus quam
mortuis similiores visi sunt. Alia facie suffocati apparent. Et si
vero.

vero ἡ ψύξις ἀκρων seu frigus extremorum plausibile argumen-
tum ad Cicutæ frigus cudendum videri posset, infirmum tamen
est, nam idem in Febribus acutis, à causa calidissima pendentibus,
evenit, Juxta Hipp. s. 4. aph. 48. & s. 7. aph. 1. It. Prognost. s. VIII.
p. m. ed. Lindan. 454. Ubi extrema vocat τὰ ἐξω, ἀκρωτήρια & in
Prognosticis exprimit nomine capitis, manuum & pedum. Gal. in
Comment. ad aph. 48. s. 4. ait, extremis frigidis interna uri in febri-
bus intermittentibus se neque vidisse neque quomodo fieri pos-
sit animo capere posse: φαίνεται δὲ μόνον τοῖς ὀλεθελοῖς ὑπαρχόντα
καύσις, ἢ ἐβέλαιο καλεῖν ἐπίρως, πῖς κακοηθεστάταις, οἷον λιπαρταῖς.
ἄλλος δὲ ἐδίδας πύρεθρον διακαίνει τὸ βάθος ἐψυγμένον τῷ δέρματι; po-
tius nimirum manifestum hæc solum supervenire Causis perni-
ciosis, aut si velis aliter vocare, malignissimis, quales Lipyræ:
nulla vero alia febris interna urit, cute existente frigida. In Com-
ment. ad Aph. 1. s. 7. Symptoma hoc supervenire in acutis scribit
Φλεγμοναῖς σφοδρόταταις τῶν σπλάγχνων inflammationibus vehe-
mentissimis viscerum, nisi enim magna adsit inflammatio ex-
terna non friges fieri, sed quoque calere. Idem quoque tradit in
Comment. ad Prognost. Hipp. c. Cui assentitur quoque Celeberr. Sen-
nert. l. 2. de Febr. c. 16. Causaturque inflammationem magnam &
vehementem aut Erysipelas visceris alicujus, præcipue Ventri-
culi. Tum Gal. tum Sennertus opinantur à parte inflammata spi-
ritus & sanguinem, ceu à Cucurbitulâ, introrsum trahi. In Fe-
bri epidemia jam per quinquenium non solum in his locis sed
prope per universam Germaniam grassante non raro observa-
tum fuit, cum partium internarum æstu extrema friguisset. Dum
hæc scribo Ancilla quædam robusta & carnosâ ante annum ab hac
febri congruis feliciter curata, circiter d. 12. Jul. 1676. iterum ma-
le habere cœpit, conquerebatur de Ventris, præcordiorum &
Lumborum doloribus, qui nocte post somnum ipsam affligere
cœperunt, appetitus imminuebatur, sitiit, caput doluit, delassa-
batur, quandoque diarrhæam patiebatur: neglexit morbum nisi
F 3 quod

quod Venam secandam curarit: noluit decumbere: à Vino non penitus abstinuit. d. 16. Jul. decumbere coepit, noluit tamen lecto affixa esse, cum sororibus jocabatur: abhorruit Medicum & medicamenta. 17. Jul. Circa Vesperam crebrius biliosa deiecit, unde summopere debilitabatur & extrema frigebant: nocte appropinquante extrema brachia cum manibus ultra cubitum & pedes supra genu gelidissima erant: mortem in propinquo credebant astantes: præ anxietate Corpus hinc inde iactavit: circ. 10. noctis vomuit mucosa ad lib. 5. A vomitu quietior evasit, non tamen penitus incaluit. d. 18. Jul. vocor: manus frigidae & lividae: Frigebant quoque frons, nasus, aures: labia pallebant: pulsus erat freq. cel. parvus & debilis: respiratio per vices debilior: lingua arida: ingentem patiebatur sitim: in ventre se aestuare dicebat & aliquomodo, non tamen vehementer dolere: deiecit flava: urina tinctissima pene rubra crassa: mente constabat. Post meridiem oculi convellebantur: frigus extremorum intendebatur, Vesper deliravit cum vehementia quadam, brevi tamen ad mentem rediit: nasus incaluit: sitis remisit. Post medium noctis cum anxietate magis rursus algebant. d. 19. Jul. mane hora 4. vivere desiit. Post obitum multum fecum nigrarum & Vesper cruor ex ore emanavit. Idem aliis quoque evenit qui morbum negligentes Vinum biberunt; aut imprudentes pil. purgantes sumptum, quod Chirurgus quidam 1665. Febri Lingarica valde saeviente, magno damno expertus est: nam excitatis torminibus Ventris cum ardore partium internarum, extremis frigidis brevi vitam cum morte commutavit. *Hipp. s. 7. aph. 26. ἐπὶ ὀδύνη ἰσχυρῇ τῶν περὶ τὴν κοιλίαν, ἀκρίτως ψυχὴν fieri indigitat.* *Vischerus in Comment. ad hunc Aphorismum* non putat Hipp. hic loqui de dolore, quem magnitudo inflammationis internæ efficiat, cum à dolore vehemente, sc. partium imi ventris nervosarum & sensilium, non minùs intro revocetur quam ob magnam viscerum inflammationem. In prolapsu intestinorum ad scrotum

tum & in foeminis extra inguina, compressis fortiter intestinis, flatibus & excrementis descensu denegato, quamvis integer Clyster aliquando apud Foeminam quandam per os rejiceretur, & omnes crebro eructarent, quandoque mucosa, biliosa & assumpta evomerent, sæpe vehementissima tormina, maxime circa umbilicum cum extremorum frigore oborta fuisse observavi, citra intestinorum inflammationem, nam repositis intestinis & flatibus ac excrementis per alvum exoneratis, non solum à dolore liberabantur, sed protinus quoque in toto incaluerunt. Vir quidam literatus, obesus mitissimi animi, nephritidi obnoxius, cum denuo sævo paroxysmo corripere, ac per biduum cum crebro vomitu misere torqueretur, nihilominus obambulans, subito in extremis perfrigerari coepit cum magna virium prostratione & post paucas horas, magno suorum luctu vivere desiit. Aliquoties observavi in dysenteria lethali apud adultos per dies duos, imo tres, artus nasum & aures gelidas habuisse: non tamen ausim dicere illos absque magna inflammatione hoc Symptoma passos fuisse, cum illius vestigia non obscura in cadaveribus repererim. Illustrissimus quidam Dominus ante aliquot annos ex esu fructuum immaturorum Diarrhæa cum torminibus primum affligi cepit; opinabatur Colicam esse, quam spiritu vini hausto mitigare conabatur, cum illam pridem in Alsatia ex suasu Chirurgi cujusdam brevi, epoto Spiritu Vini simplici sopiisset; Verum non solum dysenteria inde summo opere exacerbata fuit, quin etiam intensissima fitis, ineffabilis cruciatus cum ardore in ventre, crebro singultu, quandoque accedente Vomitu, excitata fuerunt, extremis prorsus gelidis ad quartum usque diem. Præ doloris & ardoris vehementia ventri in pavementum conclavis prostratus incubuit, ac se tristi spectaculo misere volutavit. Excrementa tandem nigra, quovis cadavere foetidiora excrevit, & paulò post diem suum obiit. Ante aliquot annos Fabri stannarij nostratis Uxor, foemina robusta
alias,

alias, ex Rhætiâ oriunda, jam sexagenaria major Radicem Hel-
 lebori albi in cinnamum complicatam ex Rizotomi conterra-
 nei suasu integram Vini dimidiæ Mensuræ immerfit: cum iterato
 de hoc vino bibisset, in prandio quoque vesperi subito summo pe-
 re circa præcordia angi & dolere cœpit ac humi prostrata fuit,
 extremis frigidissimis, citra leipothymiam, sudore frigido un-
 dique emanante: cum in procinctu convulsiones essent, voca-
 tus infudi jusculum, unde vomuit & paulo post exhibita aq. Cord.
 offic. sensim melius habere cœpit: at diu de dolore compressi-
 vo circa præcordia conquerebatur. Memini quoque Vomito-
 ria alia ex Antimonio & Vitriolo albo; item quoque purgantia
 frigus extremorum non momentaneum sed etiam per horas du-
 rans effecisse; maxime, si quantitate à Medico, aut in regimine,
 ut loquuntur, à sumente erratum fuit; & non raro etiam ante
 hypercatharsin extrema frigebant. Si omnes venenorum Clas-
 ses evolverem, vix ullum forte esset quod non vel brevi post
 assumptionem, vel certe non diu post illam, antequam eneca-
 ret, in extremis frigus excitaret, sive rodens, sive putrefaciens,
 sive alia quacunque occultissima qualitate præditum esset. Na-
 pellus exempli loco sit: illum *Santes de Ardoynis. Lib. 2. de Venen.*
cap. 1. plantam ex Venenis deterioribus magisque perniciosis &
 calidum & siccum in quarto gradu esse statuit ac etiam homi-
 nem drachmæ dimidiæ pondere interimere dicit. Dum nuper
 radicem transversim apici linguæ admovi, primum succus sub-
 flavus ex poris sudans dulcis apparuit, mox leviculè constrinxit,
 at protinus ardorem post se reliquit in particula illa quam atti-
 gi, eum vix aqua eluere valui, quin toto die sensum ambustio-
 nis quendam paterer: nihil vero animadverti eorum, quæ *Hel-*
mont. in Idea demente post degustatam levicule obvenerunt, cra-
 nium nulla Zona stringebatur, non animus turbabatur, nec post
 2. vel 3. horas Vertiginem sentiebam: Et quoniam *Helmontio*
 nihil amplius quicquam horum postmodum contigit tamen si
 aliquo-

aliquoties de eodem Napello degustarit. Forſan hæc accidentia ob aliam cauſam evenerunt, mensque ab alienis ideis occupata Archeos ſuos turbavit. Quamvis autem *Napellus* ipſo *Ardoyno* aliisque fatentibus, calidiſſimus exiſtat & cauſa Apoſtemationis labiorum & linguæ ſit fortis inflammatio ab exceſſiva ejus caliditate proveniens, nihilominus Extremorum frigus effeciſſe apud *Matthiol. in Comment. ad Dioſc. l. 4. c. 73. Edit. Baſil. Pragæ* in Latrone obſervatum fuit: Huic primum drachma radicis *Napelli* cum Conſerva Roſarum data fuit, ad ſeſqui horam alteram & poſtea aliud pharmacum ex ejus caule, foliis, floribus & ſemine paratum; duabus horis tranſactis nullum ſymptoma excitaverunt, verum una hora adhuc elapſa de laſſitudine ulcerofa, imbecillitate magna & Cordis gravedine conquerebatur & quamvis ſatis audacter loqueretur, nullo mentis incommodo & vividis oculis *Matthiolum* intueretur, conſpexit tamen ille frontem frigido ſudore madentem & arterias jam fere obdormiſcere animadvertit: poſt antidotum propinatum in ſyncopen quidem incidit, verum refocillatus de frigore conquerens, paulopoſt putrida, bilioſa & livida vomitu rejecit, quo ſe non parum adjutum fatebatur: dum Medici juſſu à ſomno arcetur, obmutuit, nulloque alio ſymptomate ſuperveniente obiit, facie livida facta ac ſi laqueo ſuſpenſus fuiſſet. Alii Latroni ibidem Rad. *Napelli* drachma data, circa umbilicum veluti globum effecit, qui inde ſuperna petens in poſticam capitis partem frigidam quandam auram diffundebat: inter alternantes laterum paralyſes ajebat univerſas corporis venas frigefcere. Hic ſeptima poſt datum Lapidem Bezoar hora, vita deſperata, convaluit. Huic lingua nunquam intumuit, quamvis Napello piperis ſaporem inefſe percepiffet. Memoria & Conſideratione digniſſima eſt hiſtoria *Rei* apud *Schenk. Lib. 7. Obſ. 7.* cui incoenato rad. *Napelli* drachma data fuit, qui perpetuo de duritie quâdam frigida, ac ſi lapis quidam in ſtomacho foret, conquerebatur, quamvis aliquoties eo

die vomuerit sedesque habuerit. Credebatur à Lap. Bezoar granis quinque convaluisse, licet ipse quoque pessima Symptomata pertulerit. His $\omega\gamma\gamma\epsilon\sigma\epsilon\zeta\epsilon\pi\epsilon\upsilon$ videbitur *Spiritus Vini* etiam non magna Copia assumptum Extremorum frigus peperisse: quod tamen cum *Exc. D. D. Emanuele Hurtero Collega meo gratissimo* illudque non momentaneum sed per horas durabile d. 14. Decembr. 1673. observavi; quod forte quoque aliis evenit qui nimium se huius spiritus ingurgitatione obruunt. Puer I. O. tredecim circiter annorum robustus & vegetus, mane post septimam spiritum Vini praelibavit, quem pro patre apud Victorem comparavit; multum enim bibere aulus non fuisset, quia Patri duriori seu dolus, seu furtum innotuisset: Post octavam matutinam Templum adiit, mox temulentus factus ob magnam dormiendi necessitatem scamno incumbit, somno obruitur; paulo post ad vomitum sollicitatur, egerit portionem Spiritus vini cum aliis in ventriculo contentis, è templo quasi semi mortuus ad vicinas aeditui aedes deportatur; in hypocausto probe calefacto perpetuo dormire cupiebat: succutiendo, vellicando & acclamando unum alterumve verbulum extorquebatur; tandemque se Spiritum Vini bibisse fassus est: decima antimeridiana vocatus, inveni illum pallidum, extremis frigidum, prorsus somnolentum; erecto Corpore nutantem ac si collum perferendo capiti impar esset: vomituriit: eructavit crebro, ructus ipsissimum Vini Spiritum redolebant: semper oculis connivebat; ignarus ubi locorum esset, quiritabatur. Statim propinavi Lactis tepidi uncias septem circiter cum olei Oliv. Cochli. ij. mox ad vomitum stimulabatur, quo parum ejecit: naribus alternatim Sp. Salis Armon. Urinosum & Olisuccin. admovi: accessit tunc quoque *D. D. Hurter.* Perdurarunt aliquo usque symptomata. Ante 11. rursus Lac. cum oleo propinatum fuit: verum non amplius vomuit. Interea adstantes perrexerunt ipsum vellicando, & succutiendo vexare, unde excussio torpore, molestiarum per-

pertæsus è lecto vegetus surrexit, aliquandiu in hypocauſto obambulavit & ante 12. domum in ſuburbium properavit, magis currendo quam eundo: nihilque adverſi ab illo tempore huc uſque perpeſſus eſt. Novidenique quam plurimis Extrema non per momenta, ſed aliquandiu friguiſſe, mane imprimis, quando prævia anxietate Vomitus inſtabat, nec incaluiſſe donec magno niſu vel aquam ſpumeam, vel viſcidam, nunc inſpidam, nunc ſaſſam, nunc acidam, quandoque ceu Vitriolaceam & poſt multos labores tandem biliolaſam evomuerunt. Sed ſatis de his: nunc operæ pretium erit inquirendi in rationem quomodo nimirum ab his frigus in extremis producat? Nemo negabit Extrema cum partibus internis æquali calore præditum iri, quam diu ſanguis calore & ſpiritibus illuſtris inoffenſe per arterias quaquaverſum diſpergitur ac ſuperfluus in venas recipitur, ad cor currit atque ad extima recurrit: non enim aliunde quam à ſanguine calent: quam primum vero ejus affluxu defraudantur nec ſalutari nectare ſufficienter irrorantur neceſſario frigeant. Ante omnia monendum eſt in memoratis caſibus non eadem ratione extremis partibus ſanguinem denegari: culpa enim nunc deferenda eſt ſanguini, nunc viis per quas ad extrema properat, nunc cordi, ceu primo motori, quod dum homo vivit, in deſeſſo labore & continuo nixu ſanguinem longe lateque propellit. Deinde certum eſt ſanguinem è corde citra ullum ſelectum ad extrema protrudi, nec calidiorẽ internis deſtinari, frigidiorẽ artubus aliisve ultimis & remotioribus impertiri; aut particulas ſeu alimentorum, ſeu medicamentorum, calidas & frigidas ventriculis illatas ſecerni ac prudentia quadam & pro lubitu vel ad interna, vel ad externa amandari: conſtrictis enim validè cordis ventriculis ſanguis ibidem ſibi ſimilis, quæ data porta, citra ullam cunctationem ad ſegregationem neceſſariam, pleno impetu, ruere cogitur: quod ideo præſandum arbitratus ſum, quia in ſcriptis Medicorum ſæpè occurrit quædam

medicamenta & Venena ex diversis particulis compingi, quæ sanguini quoque redditæ illique immixtæ calidos & frigidos effectus diversis in locis, ceu mente quadam præditæ, edant. Denique si ullibi, hic omnino attendendum esse ad illud quod per se, aut per accidens fit, necessarium existimo, seu distinguendos esse proprios rei effectus, ab illis qui aliam ob causam sequuntur: Alij hos effectus nonnumquam positivos, aut privativos nuncupare solent. Sanguinem primum quod attinet, ceu mobile, ineptus redditur ad minima Capillamenta arteriarum & venarum transeunda si coaguletur intra vasa, quod in Febribus malignis & Petechialibus fieri prolixè contendit *Exc. D. Simon Pauli in τρυφεύσας de Vera, unica & proxima Causa febrium malign. & Petech. &c.* Cui quoque alij assentiuntur atque eo quoque Spina *Helmontij* collimat. In Febribus istis jam ultra quinquennium his in oris sævientibus extrema frigefieri plerunque, non tamen semper, cum ægri interitu frequenter observatum fuit. An coagulatio indubiæ veritatis sit? non disceptabo, non possum tamen non addere me hæmorrhagias narium, uteri, renum tum Patavij tum his in oris easque periculosissimas & enormes sæpè evenire observasse, non nisi à sanguine tenuissimo, admodum fluxili, fervidissimo extrema arteriarum capillamentorum oscula referante, quam in Virgine jam letho vicina cum *Exc. D. D. Eman. Hurtero* non ita pridem non nisi Ichthyocolla in jusculis carnis & Aqua pro Emulsione amygdal. dulc. cocta, sc. sanguinem incrassando compescere valuimus: quod postea in aliis casibus facere consuevimus non sine exoptato successu. Præterea ante triginta annos & quod excurrit hic Tribuno Plebis in principio hujus febris venam secandam curavi, verum tantum abfuit ut coagulationem aliquam animadvertere potuerim in sanguine, ut fibrosum quoque nulla ratione, longo tempore, quovis in loco repositum concreverit unquam: id postmodum aliis temporibus comperi quamvis rarius in febribus malignis & fere

& fere nunquam nisi primo die Venæ sectionem & quidem solummodo in plethoricis & assuetis, urgente simul pleuritide, &c. nunc suadeam. Denique Ego alique mecum non sine valetudinis damno in cadaveribus hac Febri interemptorum dissectis, non hanc coagulationem sanguinis in ventriculis Cordis & vasis majoribus invenimus, sed potius pulmonum, hepatis, mesenterij aliarumque partium interiorum inflammationes deprehendimus: de qua re videri poterit *Cl. Spigelius de Hemitrit.* Et si qua aliquando occurrit cruor concretus, non multum ab simili fuit illi, qui in violenta morte, aut alio aliquo morbo interemptorum cadaveribus omnibus frigefactis reperitur; nam calentia adhuc cadavera humana aperire pietas prohibet. At posito sanguinem in his febribus coagulari ac propterea minuta vasa pervadere non posse, neutiquam tamen id à frigore fit, neque illa congelatio quædam reputanda est: nam ipsemet *Exc. D. Simon Pauli in l.c. §. 19.* Calorem in sanguine, qui ipsissimæ Febbris est, postquam calorem Febris Ephemeræ comparavit calori in liquore à balneo vaporario, in Synocho imputri à baln. Mar. in putrida à baln. Arenæ, in maligna & pestilenti similem statuit ab igne aperto profecto: & licet dolose benignus & blandus plerunque appareat, insigniter tamen penetrantem & adurentem contendit §. 14. sc. à sero & sanguine adustis ut refert §. 17. Et qui tota massa sanguinea supra modum effervescente particulis gelidis locum superesse in animum inducere sibi posset? unde etiam *D. Sim. Pauli in hac digressionem* nullibi tales admittit ac potius coagulationis causam à salino principio derivat. *Exc. D. Joh. Sigismund. Elsholz. Clysmat. Nov. c. 5. p. m. 24.* in venam jugularem & cruralem animalis refert injecisse *Cl. D. Fracassatum Anatom. Pisan.* aquam separatoriam, sed debiliorem, animal actutum interiisse, omnem sanguinem coagulatum magis in vasis quam circa intestina fuisse, majoribus quoque vasis fissis, forte per naturæ impetum. *Idem D. Fracass.* alteri Animanti

Spiritum Vitrioli infudit, quod tardius, prægressa Epilepsia, interimebatur: in hoc cruor quidem coivit, at in grumos separatus, similes fuligini fornacis. In Cane Spir. Sulphuris per siphunculum iteratis vicibus infusus ipsum non interemit, imo famelicum effecit. In alio Cane ol. tartari immissum sanguinem non inspissavit, sed fluidiorem & rubicundiorem effecit. At quis aquam fortem, aut Spiritum Vitrioli à multis causticum creditum, affirmaret frigore coagulationem effecisse? *Idem Cl.D. Elsholz. Destillat. Curios. c. 16. p. 68. §. 8.* aliquod Coagulationis liquidorum exempla tradit; p. 73. in sanguine humano ab extractione calente adhuc, à spiritibus istis mineralibus inter alia quoque grumescencias & coagulationes advertit, quibus subjungit p. 75. observationes *Cl.D.D. Godofredi Leisneri* in sanguine & sero hujusmodi spiritibus instillatis factas: ubi leguntur coagulationes à Sp. Nitri, Salis, Vitrioli, Sulphuris, liquore Nitri in sanguine Scorbutici productæ: quod etiam in aliorum sanguine evenisse, ibidem legi poterit: neque enim omnia exscribere animus est: sufficiat ostendisse Coagulationem à calidissimis in sanguine effici. Interea observationes illæ merentur ut attentè considerentur ceu magni momenti in re medica, optandumque foret ut plures Virorum istorum doctissimorum Solertiam in experiundo imitarentur; certe non tot frigida & jejuna sæpè è cathedris resonarent, aut Theatra impleverent. Ex observationibus his hoc quoque notatu dignum est, Sal tartari in Cane sanguinem fluidiorem & solito rubicundiorem effecisse l. 4. Spir. Salis Armoniaci in scorbutici sanguine nullam mutationem Obs. 1. ut nec in Phthisici obs. 2. effecisse: in alio scorbutico cum lap. Hæmatit. d. colorem intendisse; in hæmoptoici grumo nihil impressisse. Ex quibus patet, non omnia salia coagulare, sed solummodo acida: alkalica potius fundere & colorem intendere, quod quoque fecerit Sp. Salis Armoniaci colorem rubicundiorem parando, ac si alkalicis magis cum sanguine conveniret, quam ut illum

lum destruerent, si solummodo non in magna Copia immixta sanguini fuerint. Alias serum sanguinis calor quoque conspiscat, quod non solum videtur sero sanguinis seorsim in patina prunis ardentibus subjectis calefacto, sed quoque in pleuritide & febribus putridis sanguine V. S. emisso, qui densa sæpe nunc subflava, nunc grysea, nunc subviridi pelle obducitur, vere hujus sobole; item in catharris coryza & broncho, in vulneribus & ulceribus quando materia dicitur, concoqui conspicitur. An vero serum à Calore febris quoque ardentissimæ spissius & tenacius redditum, sanguinem minutissima capillamenta permeaturum remoretur, unquam? non facile asserere velim, cum ob perpetuum impulsu concretioni nulla mora concedatur, & si qua daretur, præter extremorum frigis tumores, vel certè tubercula pullularent.

Extrema quoque frigescent si penus sanguinis nimium exhauriatur in febribus ardentibus, quod fiet si in Causo aliave febris maligna nihil comedant, neque phrenetici bibant; aut si his febribus hæmorrhagiæ enormes superveniant, quod non raro evenire quotidie observatur; quibus accensendæ sunt dejectiones pice nigriores, foetidissimæ, quæ nihil nisi cruor extravasatus, diu in cavo intestinorum detentus & corruptus existunt, cujusmodi erant Excretiones Illustrissimi Domini in dysenteria funesta & ancillæ febris maligna extinctæ.

Nonnunquam in Cordis Ventriculis corpora alba, densissime compacta & profunde cavernis ventriculorum radicibus plurimis infixæ & quasi implantatæ, ab *Ampl. D. Nic. Tulpio* & *Exc. D. Malpighio* non inepte Polypi vocata reperiuntur, quæ ramos per cavam sursum deorsumque, ex utroque ventriculo in pulmones ac per aortam, eosque in plures furculos subdivisos emittunt, sanguinisque liberaliorem distributionem impediunt unde illi qui hujusmodi polypos in corde gestant, facie livefcunt, aut admodum pallent, in extremis levi ex causa frigesunt.

fiunt. Non tamen hic locum habere videntur; nam sensim generantur, neutiquam vero paulo ante mortem, aut demum frigefacto cadavere, prout pellis cachecticorum & pleuriticorum grumofum sanguinem operiens producantur, ut vel imprimis ventriculorum cordis & quatuor fontium vitæ insignis amplitudo demonstrat, ac potissimum in Valetudinariis, morbo chronico, aut pertinaci cachexia affectis inveniuntur. Si verò subito similes polypis grumi etiam in cordis Ventriculis gignantur, non nisi à spiritibus mineralibus supra nominatis, aut humoribus similimis, id est acerrimis, neutiquam frigidis & sanguine coagulato ut jam dictum est, nascuntur.

Extrema denique frigebunt, utcunque sanguis naturaliter caleat aut p.n. ferveat, si non valida & indefessa cordis contractione propellatur, nam licet sæpe extimæ partes sanguine abundant, nisi singulis momentis novus accedat, effœtusque ad Cor retrudatur, brevi calor sanguinis perit & nisi protinus suppetiæ ferantur cum parte extinguatur ac veluti emoritur. Ob varias autem causas Cordis motus vel imminuitur & elanguescit, vel penè succumbit, vel inhibetur quo minus contenta solita ratione propulsare valeat: omnes huc accersere non necessum est: sufficiant illæ quæ præsentis instituto inserviunt ac potius in Calidorum quam frigidorum censum veniunt. Imminuitur languidusque evadit cordis motus potissimum ob Spiritus ab æstu in causo similibusque febribus dissipatos nec restauratos, propter nimiam à cibis, etiam potus in phreneticis abstinentiam: aut quia pereunt ob sudores diaphoreticos, aut diarrhoeas colliquativas, febribus malignis nimium quam familiares. Ignavior redditur cordis motus spiritibus animalibus vim hanc cordi largientibus, ut Constat ex *Exc. D. Willis Anatom. Cerebr. & Exc. D. Lorry de Corde* experimentis, à narcotico stupefactis, ut Puero à Spiritu Vini evenit & aliis qui opio abusi sunt: quomodo vero hæc Spiritus afficiant alibi dicendi locus erit. Vidi aliquot gangræ-

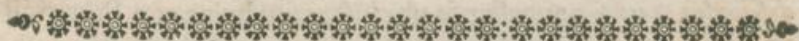
gangræna nunc cum pleno sphacelo, nunc incipiente intestino-
rum, renum, item pedum correptos, Extremorum frigus non
per horas, sed dies aliquot sustinuisse. Quidam Colica male
tractata, alii Enterocæle neglecta, etiam post intestinorum repo-
sitionem, præterita æstate quidam post nephritidem calefacien-
tibus internis & externis inunctionibus & infussibus fervidissi-
mis exacerbata, jam sopitis omnibus doloribus bona quæque
sperantes, extrema propè gelu frigidiora tangenda præbuerunt.
In pedum extremorum & tibiæ parte vero sphacelo correpta,
sed superficiali nec ultra cutem penetrante, integris musculis
eorumvè tendinibus frigus hoc non sunt experti, inter quos
erant Reverendissimus quidam Abbas 76. ann. & serenissima
quædam Princeps 78. ann. & Illustrissimus quidam Comes 50.
ann. qui omnes hæc ante biennium perpeffi, in hanc usque diem
satis commode vivunt. At si profundius serpat, etiam si ultimos
tendinum apices in pedum digitis solum corripuisse videbatur,
à frigore & vitæ discrimine, maxime senes & in principio ne-
glecto sphacelo immunes non erant. A partium fere vel etiam
penitus emortuarum musculis & tendinibus non fibrillæ aliæve
portiones solidiores in venas, sed ichores resorpti fuerunt. Hos
ut cunque calore prope actuali privatos, non frigidos per se cen-
sendos arbitror, quia febres ad ultimum halitum perdurantes &
deliria excitarunt, cum intensissima siti & quamvis deliria tan-
dem cessarint, sana loqui sint ac composita mente adstantibus
ultimum vale dixerint, non tamen perfrigerii in massa sangui-
nea plenum signum erat, cum hæc quoque Causo aut phreni-
tide affectis ante obitum contingant, minus turmatim sc. parti-
culis igneis in profunda cerebri per arterias carotides & Ver-
tebrales irruentibus.

Cor licet musculus jam olim ab *Hippocrate* vocatum fue-
rit & à Recentioribus non sine ratione sc. ab *Exc. D. Nic. Stenone*,
Exc. D. Læwvero, *Exc. D. Willis* aliisque his annumeretur, præter
H necessita-

necessitatem perpetuo se movendi impositam, hoc peculiare insuper habet, ut à quibusvis animi pathematis & aliarum partium etiam remotissimarum doloribus ejus motus pervertatur, nunc acceleretur, nunc tardetur, nunc vehementius concitetur, aliquando nunc brevius, nunc longius suspendatur & penè subsistat: sc. pro ratione animi pathematum & dolorum. Magis tamen à doloribus afficitur & non raro mire compatitur, si partes illæ affligantur quæ eorundem parium nervorum cum Corde participes sunt, scil. Ventriculus, intestina, renes, uterus, &c. Cardialgiam vehementiorem non solum Extremorum frigus & omnino Syncopes consequi in vulgus notum est. Vomitus sæpè præcedunt, anxietates idemque frigus; quod etiam *Hippocr. & Galen.* magnis ventris doloribus & inflammationibus dolorum authoribus, adscribunt. Quid in Nephritide calculo in pelvim delapso & per ureterem ad vesicam contendente Cor patitur; norunt illi qui in hac palæstra exercitati sunt. Quid injectio uterina cui Vitrioli Romani aliquantulum addebatur effecerit apud *Harveum æterna memoria dignissimum* videri poterit *de Gener. Animal. Exerc. de Partu. p. 525.* Et omnino rectius à Corde compatiente ac in motu tardante, aut illum aliquo modo suspendente Extremorum frigus derivatur, quàm à dolore, aut Calore instar cucurbitulæ Sanguinem & Calorem ab extremis ad se rapiente, cum explosa attractione, postquàm verus sanguinis motus, prælucente *Celeb. Harveo*, innotuit, certo constet sanguinem ad quasvis partes pulsu pertingere. Nec credibile est in harum partium inflammatione tanta copia sanguinem stagnare, ut extrema inde eo defraudentur, cum sæpè non multum sit sanguinis hîc cunctantis, & *Exc. D. Sennert.* Erysipelas in his locis ad frigus extremorum efficiendum sufficere innuat: nisi fortè quispiam putet fibrillas nerveas vasis sanguiferis circumjectas ob dolorem convelli, vasa angustiora reddi ac per Cavam magnam sanguinis copiam ad Cor refluxuram intercipi; Verùm si hoc fieret

fieret Venæ partium inferiorum quoque summopere intumesce-
rent, imprimis si constrictio ista convulsiva, tam diù perseveraret,
quam diù dolor & inflammatio continuare solent: quod tamen
accidere nec ipsi memorant, nec fortè hæcenus ab ullo animad-
versum fuit: imo vidi in Viro, & aliquot in gravidis varices
turgidissimas in pedibus & femoribus, quas ulterius quoque
protenfas aiebant idque sine ullo Extremorum frigore.

Cicutam frigefaciendi vi pollere forte etiam Medendi
methodus Veteribus consueta & à Recentioribus in usum cum
felici successu ducta, non sine applausu credulos persuadere pos-
set. Verum cum de hac methodo pluribus circa finem hujus
dissertationis agendum sit, hanc examinare hoc loco super-
fedeo.

CAPUT VI.

Socratis mors à Cicutā illata quibusdam venenum frigidum
esse persuasit; Alios, effectus non nisi calori adscribendos ab
ipsa edi Observantes, ancipites reddidit, ut quale temperamen-
tum ipsi tribuendum sit, hæsitarent, aut alia effugia, ne calidam
pronuntiare cogerentur quæsierint. *Exc. D. Casp. Hoffmann. de
Medicam. Offic. l. 2. c. 7. §. 9.* ait Cicutam venenum frigidum esse,
idque tam clare docere *Socratis* obitum apud *Platonem*, ut non
possit clarius lib. §. 10. addit Cicutam Atticam venenum esse sim-
pliciter frigidum, quia mortem *Socrati*. sc. naturali similem in-
tulit: in quo nimirum sensim & sine symptomate exstinguitur
igniculus ille, nempe vitalis: idem docere ipsi videntur illi qui
à Cicutā amentes facti fuerunt. Attamen & ille ipse calori §. 8.
manifeste favet, dum ipsi ex *Scaligeri* aliorumque observationi-
bus innotuit, Cicutam urinas movere aliosque motus vehe-
mentes edere, qui à frigiditate non sunt. Dubia conciliare anni-
titur à Cicutæ diversitate ratione soli natalis, partium, substan-
tiæ